

GRAMOTNOST

Gramotnost je individuální schopnost číst a psát. Neznamená pouze schopnost identifikovat jednotlivá písmena nebo schopnost napsat jednoduchá slova. Gramotnost je schopnost plynule číst i delší text a především - schopnost porozumět jeho obsahu.

Gramotnost obecně vyjadřuje, jaký podíl populace je schopen zorientovat se v textu, podepsat se nebo si něco spočítat. Samozřejmě na příslušníky společnosti jsou kladeny vyšší nároky, jak získané dovednosti dokáží využít, hovoříme o **funkční gramotnosti**. Funkční gramotnost je možné neustále rozvíjet. Gramotnost není odrazem stupně vzdělání. V ČR vyšší vzdělání koreluje s kvalitou funkční gramotnosti. Opakem gramotnosti je negramotnost.

Čtenářská gramotnost souvisí s porozuměním psanému **textu**, používáním psaného textu a přemýšlení o něm za účelem dosažení cílů jedince, s rozvojem jeho **vědomostí** a potenciálu a za účelem aktivní účasti ve **společnosti**. Definice čtenářské gramotnosti se často měnila, ani ta momentální pravděpodobně není konečná. Tato čtenářská (užívá se také literární, textová, dokumentová) gramotnost je součástí celku funkční gramotnosti (jinde také informační gramotnosti). Funkční gramotnost = literární gramotnost + dokumentová gramotnost + numerická gramotnost + jazyková gramotnost.

Literární (textová) gramotnost: představuje vědomosti a dovednosti potřebné k porozumění a využívání informací v souvislých textech jako jsou úvodníky novin, zprávy, komentáře a jiné podobné texty.

Dokumentová gramotnost: zahrnuje vědomosti a dovednosti potřebné pro vyhledávání a používání informací v různých typech nesouvislých nebo krátkých, ale bohatě strukturovaných textech, např. formulářích, jízdních řádech, mapách, nálepkách na výrobcích, pokynech, návodech, oznámeních, diagramech, schématech či reklamních prospektech.

Numerická gramotnost: reprezentují ji vědomosti a dovednosti potřebné na uskutečnění operací s číselnými údaji, které jsou v textu a v dokumentech, např. v tabulkách, grafech, účtech, bankovních formulářích, objednávkách zboží podle katalogu, oznámeních banky o úrocích z vkladu a podobně.

Jazyková gramotnost: schopnost dorozumět se v cizím jazyce.

Gramotnost má tedy vždy vztah ke čtení, mezi potěšením z četby a čtenářskou gramotností je přímá úměra. Gramotnost vychází z mnoha dílčích dovedností.

1. Doslovné porozumění – dovednost dekodovat psaný text a na základě vlastních zkušeností budovat doslovné pochopení psaného textu.

2. Vysuzování – čtenářsky gramotný člověk musí být schopen z různých hledisek kriticky hodnotit čtený text a sledovat plynule záměr autora. Musí být schopen vyvodit závěry.

3. Metakognice – dovednost a návyk seberegulace, tj. dovednost reflektovat záměr vlastního čtení. Na základě druhu a obtížnosti textu zvolit strategie čtení vedoucí ke zlepšení pochopení čteného textu.

4. Sdílení – čtenářsky gramotný člověk je schopen sdílet vlastní zážitky s dalšími čtenáři, všímá si shod a nesrovnalostí a přemýšlí o nich.

5. Aplikace – využívá četbu k vlastnímu rozvoji a zúročuje ji v běžném životě.

Postupy získávání čtenářské gramotnosti

1. Obecné porozumění – čtenář o textu uvažuje jako o celku, má za úkol vystihnout hlavní myšlenku textu, vysvětlit jeho účel.
2. Získávání informací – čtenář vyhledává v textu požadovanou informaci.
3. Vytvoření interpretace – čtenář zobecňuje své prvotní dojmy a zpracovává informace logickým způsobem.
4. Posouzení obsahu textu – čtenář porovnává informace nacházející se v textu s informacemi z jiných zdrojů a umí obhájit vlastní názor.
5. Posouzení formy textu – čtenář hodnotí kvalitu napsaného textu, posuzuje stavbu textu, žánr či jazyk autora.
6. Metakognice - dovednost a návyk seberegulace, sledovat a vyhodnocovat vlastní porozumění textu.